

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА ДАНИЛА РОМАНОВИЧА

Історія України, 7 клас

Ігор КОЛЯДА, професор кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, доктор історичних наук, професор;
Андрій КАРАБАРДІН, студент історичного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Мета: визначити особливості внутрішньої політики Данила Романовича в Галицько-Волинській державі, створити в уяві здобувачів освіти образ цього непересічного керівника держави, розвивати вміння давати історичну характеристику видатним діячам на основі нескладних та адаптованих джерел історичної інформації, виховувати в здобувачів освіти патріотичні почуття.

Цільові завдання:

- сформуванати уявлення в учнів про особливості внутрішньої політики Данила Романовича в Галицько-Волинській державі;
- проаналізувати військову реформу Данила Галицького;
- висвітлити боротьбу Данила Галицького за зміцнення влади в Галицько-Волинському князівстві;
- схарактеризувати будівничу політику Данила Романовича;
- сформуванати уявлення в учнів про особистість Данила Галицького;
- розвинути в учнів вміння працювати з історичними джерелами;
- розвинути в учнів вміння аргументовано доводити свої думки, уміти аналізувати та формуванати висновки;
- розвинути в учнів інтерес до вивчення історії України.

Тип уроку: комбінований урок.

Навчально-методичне забезпечення: Гупан Н. М. Історія України: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закладів / Н. П. Гупан, І. І. Смагін, О. І. Пометун. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2016. – 224 с.; Атлас. Історія України 7 клас (2013); Контурна карта. Історія України 7 клас (2013); «Історія України. 5–9 класи», затверджені наказом МОН України від 21.02.2019 № 236.

ХІД УРОКУ

І. Перевірка домашнього завдання з теми «Монгольська навала на українські землі».

Учитель, застосовуючи **фронтальне опитування та ілюстрації**, пропонує здобувачам освіти відповісти на такі запитання:

1. Хто став першим лідером Монгольської держави? (Чингізхан).

2. Коли руські воїни вперше зіткнулися з монголами? У якому місці це відбулося і який був результат? (1223 р., битва на р. Калка, поразка об'єднаного руського війська).

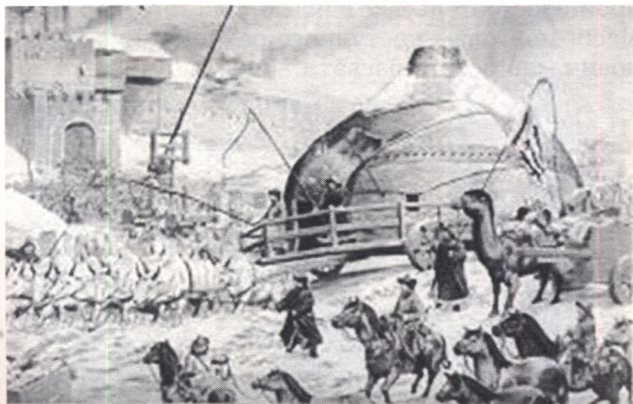

3. Як звали монгольського хана, який очолив похід на Русь? (Батий).

4. У якому році було зруйновано місто Київ? (1240).

5. Яку назву мала держава, заснована ханом Батием? Де розташовувалася її столиця? (Золота Орда, м. Сарай).

6. Яким було становище руських земель за часів Золотої Орди? Хто такі баскаки? (Негативним, адже землі були під гнітом Золотої Орди. Баскаками називалися впливові чиновники, які призначалися ханом на території, підпорядкованій Золотій Орді).

II. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти та мотивація діяльності.

Учитель під час **вступної бесіди** пропонує відповісти учням на запитання, актуалізуючи знання з теми «Галицько-Волинська держава за Романа Мстиславича та його синів».

Учитель. Пригадайте, будь ласка, який державний діяч, зображений на ілюстрації, став засновником Галицько-Волинського князівства? В якому році відбулася ця подія?

Учень. Засновником Галицько-Волинського князівства став волинський князь Роман Мстиславович. Ця подія відбулась у 1199 р., коли він захопив Галич та об'єднав землі двох князівств під своєю владою.

Учитель. Які процеси відбувалися в Галицько-Волинському князівстві після смерті Романа Мстиславовича?

Учень. Після загибелі Романа Мстиславовича процес об'єднання двох князівств у єдину державу зупинився. Відновилися міжкнязівські усобиці, посилювалися боярські інтриги, зростало чужоземне втручання. Територія Галицько-Волинської держави почала розпадатися на удільні князівства.

Учитель. Коли сином Романа Мстиславовича – Данилом й Васильку – вдалося досягнути відновлення створеної батьком держави?

Учень. Брати спочатку відновили владу на Волині у 1234 р. А в 1238 р. Данило зміг утвердитися на галицькому столі. А його брат Василь зайняв волинський престол. Проте провідну роль у розвитку Галицько-Волинської держави відіграв старший брат Данило, якого Василько підтримував у всіх важливих справах.

Учитель. Якими були основні напрями внутрішньої політики князя Романа Мстиславовича?

Учень. Основними напрямками внутрішньої політики князя Романа Мстиславовича було градобудівництво, підтримка міст ремесел торгівлі, підтримка церкви, зокрема церковне будівництво.

Учитель. Який чинник був визначальним у внутрішній політиці князя Романа Мстиславовича?

Учень. Визначальним чинником у внутрішній політиці князя Романа Мстиславовича була боротьба з опозиційністю місцевого боярства.

Учитель. Якими словами, за літописцем, князь Роман Мстиславович характеризував цю боротьбу?

Учень. За літописцем, князь Роман Мстиславович характеризував цю боротьбу так: «Не вбивши бджіл – не поласуєш медом».

Учитель. Вивчаючи тему уроку «Внутрішня політика Данила Романовича», спробуємо з'ясувати чинники, що були визначальними у внутрішній політиці наступника князя Романа Мстиславовича – його сина Данила та схарактеризувати її складові.

III. Вивчення нового матеріалу.

План уроку

1. Війська реформа Данила Галицького.
2. Боротьба за зміцнення влади.

1. Військова реформа князя Данила Галицького.

Використовуючи **розповідь та ілюстрації**, учитель характеризує військову реформу Данила Галицького.

Учитель. Під час монгольської агресії князь Данило Романович перебував в Угорщині, де намагався укласти союз проти ординців. Однак угорський король відкинув можливість союзу з галицько-волинським князем. Повернувшись до своїх володінь, Данило Романович був вражений руїнами міст і спустошеними землями, через які

пройшло монгольське військо. Для того щоб дати відсіч монголам наступного разу, Данило Романович мав реорганізувати військо.

1. Переозброєний кінник-дружинник.
2. Галицький піхотинець.
3. Галицький арбалетник.

Ударною силою в новому війську Данила Галицького стала важко озброєна князівська кінна дружина зі спеціальними захисними обладунками для коней, піше ополчення, а також стрільці з надійним бронюванням зі складу селян і міщан. Князь також почав закріплювати за кожним воїном по декілька коней. У війську почали використовувати металеві машини та арбалети. Вони дали змогу досягати більшої ефективності за умов зменшення часу тренувань. Окрім удосконалення зброї, постійно підвищувався військовий вишкіл дружинників і стрільців.

Запитання на первісне закріплення:

- Чому Данило Галицький провів військову реформу?
- Які основні підрозділи входили до війська Галицько-Волинської держави?
- Які нові види зброї з'явилися у війську?

2. Боротьба за зміцнення влади.

Висвітлення пункту плану вчитель організовує у формі гри «Мікрофон», пропонуючи учням відповісти на поставлене запитання.

Учитель. Пригадайте, будь ласка, яка верства населення на території Галицько-Волинського князівства була супротивником Данила Романовича та його брата Василька в боротьбі за відновлення Галицько-Волинської держави?

Учень. У Галицько-Волинському князівстві такою верствою населення виступало місцеве боярство, зокрема галицьке.

Учитель. Чому саме галицьке боярство?

Учень. Галицьке боярство, на відміну від боярства Волинського, походило з місцевої родоплеємної знаті і його земельна власність складалась в умовах розпаду родоплеємного устрою, воно не залежало від волі князя, а тому виступало проти сильної князівської влади, що обмежувала їхню владу.

Внутрішню боротьбу Данила Галицького за зміцнення влади у Галицько-Волинському князівстві вчитель розкриває за допомогою **міркування та тематичної карти**.

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIII СТ.

Учитель. Пріоритетом внутрішньої політики князя Данила Романовича за часів князювання стало приборкання сепаратизму самих бояр, які намагалися не допустити зміцнення влади князя Данила і його брата князя Василька в Галицько-Волинському князівстві.

• *Яких заходів вжив князь Данило, якими методами він боровся з боярським сепаратизмом, зміцнюючи свою владу?*

Так, спочатку він вгамував бунтівних бояр та вигнав з території краю болохівських князів, що нападали на ті землі, і чернігівського князя Ростислава Михайловича, який прагнув відібрати в Данила Галич і Бакоту. Напруженою для Данила виявилася боротьба за відновлення його влади в Перемишльському князівстві, землі якого були багаті покладами солі й славилися родовищами болотної руди, що слугувала сировинною базою для виготовлення зброї та господарського реманенту. У місцевого боярства не було потреби зміцнювати владу князя, воно прагнуло перетворити й утвердити свої земельні маєтки на спадковій володіння. Бояри також намагалися зберегти контроль над соляними копальнями та продажем солі. Боротьба Данила Романовича із галицьким боярством змусила його навіть перенести столицю із Галича до створеного за його розпорядженням міста Холм. Значно ускладнили внутрішньополітичну ситуацію в Галицько-Волинській державі спроби Ростислава Михайловича, сина чернігівського князя, посісти галицький престол. У 1245 р. поблизу м. Ярослав відбулася битва між військом Данила й угорським військом, що підтримувало Ростисла-

ва. Переміг Данило Романович, і це дало йому можливість зламати опір бояр та відновити внутрішній мир у Галицько-Волинській державі.

Отже, князю Данилу вдалося приборкати боярську опозицію та зміцнити своє становище у Галицько-Волинській державі, яка досягла піку свого розквіту за його князювання.

Запитання на первісне закріплення:

• *Чому бояри намагалися не допустити зміцнення влади в Галицько-Волинському князівстві?*

• *Яке місто заснував Данило Галицький? Чому це місто стало столицею Галицько-Волинської держави?*

• *Яка битва відбулась у 1245 році? Які наслідки вона мала?*

Організація самостійної роботи: учитель за допомогою прийому аналізу історичного джерела, пропонує учнями опрацювати літописне повідомлення.

Про заснування м. Холм з Галицько-Волинського літопису

Город же Холм так був споруджений за Божим велінням. Коли ото Данило княжив у Володимирі, спорудив він город Угровськ, і поставив у ньому єпископа Іоасафа. Але якось, коли Данило їздив по полі і діяв лови, то побачив він на горі гарне і лісисте місце, оточене навкруги його полем, і запитав тамтешніх жителів: «Як іменується се місце?» І вони: «Холм йому ім'я є». І, уподобавши місце те, надумав він, що поставити на ньому невеликий городок... Коли ж побачив князь Данило, що Бог сприяє місцю тому, став він прикликати приходнів – німців і русів, іноплеменників і ляхів. Ішли вони день у день. І юнаки, і майстри всякі утікали сюди от татар, сидельники, і лучники, і сагайдачники, і ковалі заліза, і міді, і срібла. І настало пржвавлення, і наповнили вони дворами навколо города поле і села.

Запитання до джерела:

• *Як відбулося створення міста Холм?*

• *Як Ви вважаєте, чому Данило Галицький заселяв нове місто іноземцями? Як ремісники впливали на розвиток суспільства і держави?*

Уявлення про політику князя Данила у відносинах з церквою вчитель формує за допомогою прийому доведення.

Учитель. Утверджуючи централізовану княжу владу, Данило Романович опирався на церкву і духовенство, які мали значний вплив на суспільство, а також на міське населення, яке також підтримувало внутрішню політику князя. Так, у відновленій державі розгорнулось активне будівництво: укріплювалися фортифікаційні споруди Володимирського і Кременецького замків. Заснувалися нові міста – вищезазначене місто Холм і місто Львів, яке Данило Романович назвав на честь старшого сина Данила – Лева. Зводилась велика кількість церков та храмів.

Отже, основними верствами, що підтримували зміцнення влади князя, було духовенство та міське населення.

З метою формування аналітичних компетентностей та естетичного виховання вчитель організовує **самостійну роботу у формі гри «Відео-салон»** та пропонує учням домашнє завдання:

– підготувати «Похвалу князю – королю Данилові».

Перегляд відеоматеріалу «Пам'ятник людині, яка об'єднала галицькі та волинські землі» (<https://youtu.be/8Bk8NEyNdz8>)

– та **відповісти на запитання до відеоматеріалу:**

- Де розташований пам'ятник Данилу Галицькому?
- Який образ Данила Галицького відтворили автори пам'ятника?

Організація самостійної роботи: вчитель за допомогою **прийому аналізу історичного джерела** пропонує учням опрацювати літописне повідомлення: «Сей же король Данило був князем добрим, хоробрим і мудрим, який спорудив гори многі, і церкви поставив, і оздобив їх різноманітними прикрасами, і братолюбством він світився був із братом своїм Васильком. Сей же Данило був другим по Соломоні...»

Запитання до джерела:

- Як характеризує літописець Данила Галицького?
- Як ви думаєте, які риси характеру були необхідні князеві як державникові, полководцеві?
- Як ви вважаєте, у чому справедливості оцінки українського історика І. Крип'якевича щодо постаті Данила Романовича: «Данило – це найбільша постать в історії Галицько-Волинської держави. Трудом свого життя він відбудував державу свого батька Романа і поклав основу під її дальший розвиток».

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Учитель організовує **гру «Пресаташе»** і пропонує учням об'єднатися у дві групи, кожна з яких має виконати завдання:

- **I група** має підготувати **спіч** «Князь Данило Галицький – успішний полководець і реформатор», указавши причини військової реформи, ударну силу війська, нові види зброї.

- **II група** має підготувати **спіч** «Князь Данило Галицький – видатний державець», указавши причини боротьби за зміцнення влади у Галицько-Волинському князівстві, основні події, наслідки.

V. Підбиття підсумків уроку.

Узагальнення учителя. Отже, Данило Галицький – видатний державець в історії України. Князь Данило Романович реформував військо Галицько-Волинського князівства та зміцнив владу в державі, поборовши опозицію у вигляді бояр. Цей князь володів дуже сильними якостями, такими як стійкість, відвага й мудрість. Але з Данилом Романовичем ми ще не прощаємось, адже на наступному уроці у нас з вами буде практичне заняття з теми «Зовнішня політика Данила Романовича».

VI. Домашнє завдання.

1. Опрацювати параграф підручника.
2. Скласти порівняльну таблицю внутрішньої політики Данила Романовича й Романа Мстиславовича.

Реформа	Заходи	Наслідки	
		Спільне	Відмінне

3. Об'єднатися в одну із п'яти груп та підготуватись до практичного заняття, опрацювавши параграф підручника.

4. Опрацювати у позанавчальний час роман А. Хижняка «Данило Галицький» та підготувати: а) рекламу-презентацію «Історичний роман А. Хижняка «Данило Галицький»: раджу прочитати»; б) відповідь на запитання:

1. Якими рисами наділяє автор роману князя Данила Галицького?

2. У чому історичність роману, а що є авторським художнім вимислом? З якою метою автор роману вдається до художнього вимислу?

3. У позанавчальний час переглянути художній історичний фільм-драму «Данило – князь Галицький» (режисер Ярослав Лупій Одеська кіностудія, 1987 р.) та підготувати рекламу-презентацію: «Художній історичний фільм-драма «Данило – князь Галицький»: вартий твоєї уваги» та відповісти на запитання:

1. Чи авторам вдалося передати достовірність особистості князя Данила?

2. Образ князя Данила в історичному романі та історичному фільмі: що спільне? Що відмінне?

4. У позанавчальний час переглянути художній історичний фільм «Король Данило / König der Krieger / Kingdom of swords / режисер Тарас Химич / 2018» та виконати завдання:

1. Порівняти авторське бачення образу князя Данила режисерами Ярославом Лупієм та Тарасом Химичом. Кому з митців вдалося найдостовірніше відтворити образ видатного князя?

2. Скласти історичний портрет «Князь Данило Галицький очима митців».